

Hugleiðingar um Tvøroyri

»...vit sameintir ganga í lyst og í neyð...«

Nú fór at liða. Hann var komin so langt suður um Skarvatanga, at hann kundi halda inn eftir fjørðinum. Í einar triggjar timar hevði tú hildið til á tí litfarnu, grønu presendingini á lastalúkuni. Í matarroykinum frá kabússini, har ovari partur av hálvhurðini sum vant stóð opin. Innanfyri matgjørðini tann litli hovmeistarinn, og onkuntið kom kokkurin, sum var væl í holdum, út at pumpa vatn. Ikki sørt at matarroykurin ávirkaði sjóverkin, men hann varð gloymdur, tá tú í langa løtu eygleiddi bátsmannin, sum spleysaði tveir endar við spælið aftanfyri lastalúkuna.

Og nú lá fjørðurin opin. Tjaldavíksbólur, Øravík, Gálgatangi, Puntahavn, Litli-hólmur, Oyrnafjall — sjálvst eyðkennið

fyrir bygd og fjørð — skipini lógu har inni fyrir teym, Botnskarð, fjallaroðin út eftir omanfyri Trongisvág, Remberg og Ravnaberg og fjallaroðin omanfyri bygdina. Nýmálað vælildin hús so langt eygað røkk. Og nú — innanfyri — tey nógvu gulu, litfarnu pakk- og turkihúsini, fiskaskúrar og AT-brúgvín. Tey gráu handils- og pakkhúsini hjá Thomsen og omanfyri tann tættbygd bylingurin, Valurin.

Fyri bert háltannað hundrað árum síðani lá alt hetta óbyggt. Úr Froðba og inn í Trongisvág var hagi. Í grundini lógið. Ikki so litið uppland og tann góði fjørðurin! Men tá so skjótt var settur á gekk skjótt, her búsettist og her virkaði fiskafólkið.

Eftir áheitan hevur Jóhann Mortensen, tíðindamaður, skrivað hesar søguligu hugleiðingarnar, nú háltannað hundrað ár eru liðin síðan fyrstu fólkinu búsettust á Tvøroyri

Mangan á odda

Her á staðnum — við Tvørá — var fyrsti úthandilin hjá kongaliga einahandlinum bygdur fyrri 150 árum síðani og fyrstu fólkinu búsettust her á heysti sama ár.

Fyrstu húsinu — fyrstu. Men síðan er so nógv farið fram fyrst her. Her hevur so nógv sín uppruna og her hevur nógv tikið seg upp av fyrstan tíð. Her hevur vøggan so mangan staðið.

Í sonevndu slupptíðini varð ein bygd lögð við fjørðin. Hon vaks til by eftir stuttari tíð við fleiri stórhandlum. Eitt skiftið var um helmingurin av føroyska skipaflothanum skrásettur á Tvøroyri, og býurin, og tað fólk, sum her virkaði, gekk á odda í mongum lutum. Fremstir á vinnuliga økinum í langt tíðarskeið. Eftir bakkost — langt hóttafall — er aftur farið at bragda i vinnuliga.

Her tók ítrótturin seg upp. Fyrst fótbóltin. Seinri aðrar ítróttargreinar.

Og her stóð vøggan hjá føroysku arbeidararørsl-

uni. Hjá fakfeløgnum, Arbeidarafelagið Fylking og Fiskepigernes Fagforening. Og hjá Javnaðarflokkinum. Her fekk henda rørsla ikki bert ávirkan. Hon fekk litið upp í hendurnar at skipa fyrir og ganga á odda.

Men hvussu tók hesin parturin Tvøroyri — seg upp í søgu okkara?

Handlarnir

Tá úthandilin hjá einahandlinum hevði veitt suðuroyingum neyðsynjarverur og tikið imóti vorum í 20 ár, varð einahandilin avtíkin og tað stóð einum og hvørjum í boði at reka handil. Handilsognirnar keypti danin, Thomas Frederik Thomsen. Hóast hann ikki var í Føroyum, hevði hann fólk at handla fyrir seg. Sonurin, Hans Georg Thomsen, tók við og bygdi handilin út við tí sum hoyrði til — skipum, fiskaplássum, pakkhúsum og úthandlum. Hesin handil og reiðaravirki eru enn í somu ætt og nú skipar fimta ættarlið fyrir.

Stutt áramál eftir at

einahandilin varð avtíkin, fór ørvingurin, Johan Mortensen, at handla í Øravík. Få ár seinri bygdi hann saman við øðrum handil, pakkhús og sethús á Tvøroyri. Saman við øðrum keypti hann fyrsta skipið og grundarlag varð lagt undir eitt handils- og reiðaravirki, sum eitt langt skeið var tað størsta í Føroyum og sum hevði áhugamál uttanlands. Eitt virki við yvir 20 úthandlum, fiskiskipum, guvuskipi til farmaflutning, ferðafólkskipi og sleipistøð. Hetta reiðaravirkið — sum seinri varð umskipað — fór av knórnum fyrri hálvthundrað árum síðani.

Hinvegin megnaði eitt nýggjari handilsvirki, A.S. N. J. Mortensen, at sigla gjøgnum brotasjögvarnar, sum tóku seg upp eftir heimskreppuna seinast í tjugunum. Gamli Niels Juel hevði tikið seg úr gamla felagnum, A.S. J. Mortensen Eff., sum hann hevði stýrt saman við bróðrinum, Peturi. Hetta virkið, sum hann fór undir saman við soninum, Gudmundi, fyrri 75

árum síðani, er framvegis millum tey stóru virkini í Føroyum. Vinnutættirnar hjá hesum virkinum eru kortini ikki so mangir sum teir onkuntið hava veri — m.a. við hvalaveiði.

Umframt hesi trý stóru virkini, sum drøgu hópin av fólki til hetta nýggja plássíð — úr nærum hvørji bygd í Føroyum — vóru fleiri onnur virki og skipa-eigarar, sum eisini høvdu sín týðning og ávirkan á framburðin.

Arbeidararørslan

Søgan — tá talan er um skip og virki, ja vinnuna — tykist ofta so glæsilig og einføld. Aftanfyri alt, og grundarlagið undir øllum er menniskjan — øll hesi mongu, sum bert hava hendur sínar at bjóða fram. Uttan hesar verður einki gjørt. Og sjálvsagt vil menniskjan við virðing fyrri sær sjálvari hava fult endurgjald — og ikki bara eina hissini samsýning og tilvildarlig kor — fyrri arbeiddi sitt.

Tað er ikki so lógið, at arbeidararørslan tók seg upp á Tvøroyri. Talið av